

PÖYTÄKIRJA

Ilmastopaneelin 20. kokous

Aika: 8.2.2019, klo 12:00–16:00

Paikka: YM / LOHI, Aleksanterinkatu 7

Paikalla:

Panelistit: prof. Markku Ollikainen (pj), Helsingin yliopisto, prof. Marja Järvelä, Jyväskylän yliopisto, prof. Markku Kanninen, Helsingin yliopisto, prof. Kati Kulovesi, Itä-Suomen yliopisto, johtava tutkija Timo Lanki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, assistant professor Heikki Liimatainen, Tampereen teknillinen yliopisto, prof. Lassi Linnanen, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, apulaisprof. Ilkka Ratinen, Lapin yliopisto, johtaja Jyri Seppälä, Suomen ympäristökeskus, tutkimusjohtaja Yrjö Viisanen, Ilmatieteen laitos.

Sihteeristö ja yhdyshenkilöt: neuvotteleva virkamies Pirkko Heikinheimo, ympäristöministeriö, erityisasiantuntija Elias Hurmekoski, maa- ja metsätalousministeriö, tohtorikoulutettava Sanna Lötjönen, Helsingin yliopisto, neuvotteleva virkamies Hanne Siikavirta, työ- ja elinkeinoministeriö.

Vierailijat: ympäristöneuvos Magnus Cederlöf, ympäristöministeriö, Senior Consultant Riikka Rantakari, FitComm/Kaiku Helsinki.

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12:15.

2. Asialistan hyväksyminen työjärjestykseksi

Asialista hyväksyttiin työjärjestykseksi.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

4. Tilannekatsaus

a. Metsätuho raportin julkistus 28.1.

Julkistus pidettiin aamukahvitilaisuutena toimittajille. Paikalle tuli paljon tiedotusvälineitä ja tilaisuus sai paljon positiivista huomiota ja palautetta.

b. Paneelin ja IPCC-työryhmän yhteinen seminaari 1.2.

Yhteinen seminaari järjestettiin, koska nielun käsitteeseen liittyy paljon vaikeita asioita (mm. vaihdettavuus, vaihtosuhteet ja epävarmuudet). Paneeli kysyi työryhmältä neuvoa. Ensin Ollikainen pohjusti asiaa ja esitteli avoimia kysymyksiä. Sitten Antti-Ilari Partanen puhui

nettonollapäästökäsitteestä ilmastomallien valossa ja Tuomo Kalliokoski esitti tehdyt laskelmat. Keskustelu oli vilkasta. Sovittiin, että kun IPCC:n maankäyttöä koskeva raportti tänä vuonna tulee, palataan nielukusymyksiin uudestaan yhteisessä tilaisuudessa.

c. Pohjoismaisten asiantuntijoiden tapaaminen 25.1.

Panelisteista paikalla olivat Kopsakangas-Savolainen, Laukkanen ja Seppälä. Kaikista pohjoismaista oli edustajia paikalla. Tilaisuudessa Kopsakangas-Savolainen piti esityksen kysyntäjousta, Seppälä edelläkävijyydestä ja hiilineutraalisuudesta ja Laukkanen päästökaupasta. Keskustelu oli vilkasta ja jäi tunne, että vuorovaikutusta olisi syytä tehdä myös jatkossa pohjoismaisella tasolla.

5. Metsäraportin (mallinnus) johtopäätökset

Raportti on lähetetty kaikille eilen. Nyt on lisäksi jaettu pöydälle ehdotus paneelin tiivistelmästä. Tarkoituksena olisi nyt käydä raportin luvut 1-4 kursorisesti läpi. Loppuluvut ovat enemmän mallien tekniikkaa. Erityisesti käsitellään paneelin viestit. Erona paneelin muihin raportteihin on, että tässä raportin kirjoittajina ovat kaikkien metsämallien henkilöt. Tuomo Kalliokoski on raportin pääkirjoittaja ja hän esitteli raporttia edellisessä kokouksessa. Raportti ei ole sisällöllisesti muuttunut paljoa, mutta kaikkien mallien esittelyt on lisätty loppuun ja alkuun on laitettu pääviestit.

Paneelin tiivistelmästä keskusteltiin. Keskustelluilla muokkauksilla sekä Kannisen ja Seppälän valtuuksilla tiivistelmä hyväksytään. Raportista keskusteltiin. Keskustelluilla muutoksilla raportti on hyväksytty. Toimenpiteinä tehdään kielenhuolto, suurennetaan kuvat, tehdään keskustellut korjaukset ja lisätään esipuhe. Tämän jälkeen lähetetään kutsut medialle ja keskeisille ministeriöille 18.2. olevaan julkistamistilaisuuteen. Vähintään raportin tiivistelmä käännetään myös englanniksi.

6. Hankkeiden tilannekatsaus

a. Ilmastonmuutos ja vesihuolto

Timo Lanki kertoi hankkeen tilanteesta ja samalla hankkeesta keskusteltiin. Hankkeessa katsotaan ilmastonmuutoksen vaikutusta vesihuoltoon ja vesihuollon varautumista ilmastonmuutokseen. Hankkeen tavoitteena on selvittää, millaisia ongelmia sää aiheuttaa nykyisellään vesihuollolle, miten toimijat näkevät sää- ja ilmastoriskit ja miten näihin on varauduttu. Kysely lähetettiin kaikille talousvesilaitoksille ja yhden muistutuksen jälkeen vastausprosentiksi tuli 34. Nyt esitettävistä tuloksista on poistettu puhtaasti veden jakelijat, eli mukana ovat veden tuottajat, joista suurin osa on pieniä vesiosuuskuntia.

Hankkeen johtopäätöksistä on tehty ensimmäinen hahmotelma. Sääilmiöt aiheuttavat raaka- ja talousveden laatuongelmia jo nykyisellään. Ongelmien odotetaan jatkuvan ja joiltain osin lisääntyvän. Ilmastonmuutos nähdään yleisesti riskinä vesiturvallisuudelle. Pääasiallisesti koetaan, että haasteisiin pystytään nykyisellään vastaamaan. Tuuli-, myrsky- ja sääennusteita hyödynnetään jo, mutta kaivataan tarkempia paikkakuntaakohtaisia arvioita. Raakaveden mikrobiologista

pitkäaikaisseurantaa pitäisi ehkä kehittää. Toinen kysymys on verkoston kunto. Pitää viestinnällisesti miettiä muutama kärki ja tässä verkostovelka voisi olla yksi mahdollinen.

b. Ilmastokasvatus

Ratinen kertoi hankkeen tilanteesta. Hanke on kaksivuotinen ja jäljellä on vielä toinen vuosi. Nyt mukana on 10 ryhmää rovaniemeläisistä kouluista ja ope-opiskelijat. Viikosta 18 eteenpäin alkaa kouluilla tapahtua. Dataa kerätään koko ajan ja pilotointeja myös analysoidaan. Ensimmäisenä vuonna ope-opiskelijat tekivät harjoitteita alakouluihin 5-7 luokkalaisille ja tuloksista käy ilmi, etteivät oppilaat kokeneet näiden lisännen ahdistusta ilmastonmuutoksesta. Toivo on ilmastokasvatuksessa erittäin tärkeää. Hankkeessa ilmastokasvatus on lähtenyt määrittämään hyvin laaja-alaisesti. Kun raporttia tehdään, halutaan viestiä, että ilmastokasvatus koskettaa kaikkia kansalaisia, ei pelkästään koululaisia. Hankkeessa on tehty meta-analyysi siitä, mihin ilmastokasvatuksen koetaan vaikuttavan ja toisaalta mihin sen pitäisi vaikuttaa.

Paneelin kautta tulisi vuoden loppuun mennessä raportti, jossa lähdetään ongelma-analyysistä. Tämä pohjautuu seminaariin ja siitä tehtyyn graduun. Seminaarista tulleista pedagogisista keinoista tulisi erillinen teksti ja myös näitä käsitellään raportissa. Oppilaiden kokemuksista raportoidaan. Kyselystä katsotaan tunnuslukuja ja tehdään kaavioita. Alustavissa tuloksissa näyttää, että vaikka panostetaan opetukseen, virhekäsitykset jäävät helposti elämään esim. liittyen siihen, mistä ilmastonmuutoksessa on kysymys. Pilotin perusteella näyttää siltä, että toivo on mahdollista säilyttää opetuksen yhteydessä.

Hankkeesta keskusteltiin.

c. Kulutus

Linnanen kertoi hankkeen tilanteesta. Hankkeen otsikkona on kuluttajanäkökulma ilmastopolitiikkaan. Yleinen lähtökohta on arvioida ja kehittää kuluttajalähtöistä ilmastopolitiikkaa. Hanke katsoo asioita kulutuksen nelijaon perusteella, huomioiden sekä tuonti että vienti. Kun hanketta on aloiteltu, lähtökohtana on toisaalta skaala ja toisaalta oikeudenmukaisuus. On päädytty siihen, että kannattaisi keskittyä perinteisen päästövähennysten tehokkuuden sijasta kohtuullisuuden ja tarpeellisuuden (sufficiency) näkökulmaan. Kun aletaan jakaa niukkuutta, mikä on tarpeellista ja mikä tarpeetonta? Mitä on kohtuukulutus? Kohtuuteen liittyvää työtä on tehty jonkun verran Suomessa. Kirjallisuutta sufficiency-näkökulmasta on melko vähän. Mikä on riittävästi, paljonko ihminen tarvitsee ja mikä tämän ilmastovaikutus on? Suomessa on tehty kohtuullisen minimin budjetti (mikä on minimi esim. sinkkotaloudelle tai lapsiperheelle).

Hankkeessa kohtuullisen minimin näkökulmaa työstettäisiin kolmessa eri osassa työpajoissa. Ensimmäisen aiheena olisi liikkuminen. Työpaja on Liimataisen vetämä ja järjestetään 21.3. SYKE:n tiloissa Viikissä (otsikkona ”Tarpeellinen liikenne, saako suoritetta sorkkia”). Huhtikuussa olisi LUKE:n vetämä työpaja ruoka-aiheesta, ja huhti-toukokuussa SYKE:n vetämä työpaja asumisesta sekä muista tavaroista ja palveluista. Tämän vuoden aikana hankkeesta tuotetaan joku dokumentti ja kevään työpajasarja ohjaa synteessin suuntaa.

Hankkeesta keskusteltiin.

7. Kevään toiminta

a. Lisärahan käyttö: sihteeristö ja hankkeet

Ollikainen kertoi ehdotuksista kevään ja loppuvuoden toiminnalle.

Paneeli on saanut tälle vuodelle normaalisti uudet määrärahat ja lisäksi on saatu sihteeristön toimintaan lisää rahaa. Puheenjohtajistossa on mietitty, millaisia asioita vielä pystytään tekemään.

- Yksi aihe liittyy sopeutumiseen. Tätä on sivuttu monessa hankkeessa ja se on todennäköisesti yksi seuraavan paneelin keskeisiä asioita. Ajatuksena on, että sopeutumiseen liittyvistä asioista koottaisiin menneistä hankkeista synteesi ja ehkä pieni muistio seuraavaa paneelia varten siitä, mitä kannattaisi tehdä. Paneelissa ei ole nyt ketään suoraan sopeutumisen tutkijaa. Edellisessä paneelissa oli Sirkku Juhola. Häneltä on alustavasti kysytty, olisiko hän valmis lähtemään mukaan hankkeeseen. Juhola ottaisi vastuulleen toiminnallista koordinaatiota, ja panelisteista ainakin Järvelä ja Lanki voisivat myös olla mukana. Näillä saataisiin työ käyntiin.
- Toinen ehdotus liittyy sähköautoihin. Tähän mennessä Seppälä on tehnyt uudelleen elinkaarilaskelmia sähköautoista ja Ollikainen on katsonut akun hinnan kehittymistä. Työssä olisivat mukana Seppälä, Ollikainen ja Liimatainen. Ajatuksena olisi tehdä nopeasti pieni ”faktat pöytään”-tyyppinen teksti, jossa käytäisiin läpi perusasiat.
- Taalaksen ja paneelin välisiin keskusteluihin on vielä vastaus antamatta. Tästä voitaisiin tehdä kansantajuisen raportti. Kanninen ja Seppälä ovat kirjoittaneet Palkansaajiin artikkelia ja tästä voitaisiin laajentaa. Tässä voitaisiin hyödyntää myös mallilaskelmien ja muita tuloksia.
- Liikenteen ja kulutuksen kautta ilmastotoimet alkavat koskettaa jokaista. Sosiaalinen kestävyys ja hyväksyttävyyys sekä tasa-arvoisuus nousevat isoiksi asioiksi. Järvelän johdolla aiheesta pyrittäisiin tekemään analyyseja ja keskustelua.
- Lisäksi pyrittäisiin kokoamaan seuraavalle paneelille ns. nykyisen paneelin testamentti.

Jos ehdotukset käyvät, asianomaiset ryhmät alkavat heti tehdä suunnitelmia ja hankkeet menevät sitten tavalliseen prosessiin.

Yllä esitetyt ehdotukset hyväksytään.

b. Vaaleihin varautuminen (lähetekeskustelu)

Hallitusohjelmaan tulee varmasti kappaleita, jotka liittyvät ilmastopolitiikkaan. Paneelin pitäisi jotenkin varautua vaaleihin. Ollikaisen näkemys on, että ei esitetä teesejä tai muita hallitusohjelmaan, mutta varaudutaan puolueilta ja hallitusohjelman neuvotteluista mahdollisesti tuleviin kysymyksiin. Tästä pitäisi käydä periaatteellinen keskustelu: miten valmistaudutaan, miten tehdään ja onko linja

järkevä. Emme ole painostusryhmä, mutta olemme valmiita vastaamaan ja auttamaan. Aiheesta keskusteltiin.

8. Viestintä

Ollikainen:

Aiemmin mietittyjä viestinnän ajankohtia ovat metsäraportin (mallinnus) julkistus 18.2., osallistamishankkeen julkistus helmi-maaliskuun vaihteessa, pitkän aikavälin raportin julkistus toukokuussa ja lisäksi sähköautot pitäisi saada ennen vaaleja. Kaikista näistä olisi tilaisuus, johon kutsutaan toimittajia paikalle.

Englanninkielisen toiminnan osalta kaikkien hankkeiden työsuunnitelmat tehdään tästä eteenpäin myös englanninkielisenä (yleistajuinen kuvaus siitä, mitä tehdään).

Rantakari:

Edellisten lisäksi olisi vesihuoltohankkeen julkistus. Hanke päättyy toukokuun lopussa, joten julkistus voisi olla kesäkuussa. Tämän viikon alussa julkaistiin ilmastokasvatus-aiheinen blogi, joka perustuu tuoreimpaan graduun. Maanantaina julkaistaan Kuloveden Katowice-aiheinen blogi. Jos blogeiksi on lisää ideoita, julkaistaan niitä mielellään enemmän.

Tarkoituksena on laajentaa sivujen englanninkielistä käännöstä pian.

Paneelin graafiset pohjat sekä ohjeet teksteille laitetaan uudestaan basecampiin kaikkien saataville.

Heikinheimo:

Paneelin tämän kauden arviointiin pyydetään parhaillaan tarjouksia konsulteilta. Tähän liittyen Heikinheimo laittaa kaikille hankevetäjille viestiä alkuviikosta. Arviointi käynnistyy aikaisintaan 1,5 viikon kuluttua.

9. Paneelin sisäiset asiat (ilman ministeriöiden edustajia)

Paneeli sai vuosittaisen 300 000 € määrärahan lisäksi 150 000 € sihteeristön vahvistamiseksi. Puheenjohtajisto on tehnyt seuraavat ehdotukset sihteeristön lisärahan käytöstä.

- Osa rahasta käytettäisiin metsäaiheiden koordinaattorin palkkaamiseen loppuvuodeksi. Perusteluna paneelilla on ollut paljon metsäaiheita työn alla, vanhoista hankkeista on vielä jäljellä LULUCF-tulkinta, kohta tulee päätös metsänielujen referenssitasosta ja keskustelu jatkuu. Kanninen miettisi tähän henkilöä ja tarkempia työtehtäviä.
- Toisena Ollikaisen lisäavuksi otettaisiin tutkimusapulainen, joka auttaisi mm. sopeutumishankkeen juoksutuksessa. Tehtävään otettaisiin Sally Weaver, joka on jo aiemmin ollut mukana avustavissa tehtävissä.

Ehdotukset hyväksytään.

10. Muut mahdolliset asiat

a. Seuraavat kokoukset

Huhtikuun kokous on perjantaina 12.4. klo 12–16. Kulovesi katso kokoukselle tilaa Porthaniasta.

Kesäkuun kokous on torstaina 6.6. klo 12–16 ja se pidetään joko SYKE:n tai IL:n tiloissa.

b. Muut

Ei muita asioita.

11. Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:36.